

Bruksela, 28 stycznia 2025 r.
(OR. en)

5728/25

DROIPEN 5
COPEN 8
JAI 101
FREMP 15
SOC 35
ENFOPOL 31
CODEC 75

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	20 stycznia 2025 r.
Do:	Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	COM(2025) 8 final
Dotyczy:	SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO- SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW z postępów poczynionych w Unii Europejskiej w zwalczaniu handlu ludźmi (sprawozdanie piąte)

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2025) 8 final.

Załącznik: COM(2025) 8 final

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 20.1.2025 r.
COM(2025) 8 final

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**z postępów poczynionych w Unii Europejskiej w zwalczaniu handlu ludźmi
(sprawozdanie piąte)**

{SWD(2025) 4 final}

1. WPROWADZENIE

Handel ludźmi jest przestępstwem, które niszczy życie, pozbawia ludzi godności oraz narusza ich podstawowe prawa i wolności. Według Europolu handel ludźmi jest głównym obszarem działalności lub jednym z głównych obszarów działalności 55 znanych najgroźniejszych siatek przestępczych¹. Ponadto w Sprawozdaniu na temat handlu ludźmi na świecie w 2024 r.² wykazano, że 74 % handlarzy ludźmi działa w ramach grup lub siatek luźno powiązanych nielegalnymi stosunkami gospodarczymi lub w ramach zorganizowanych organizacji przestępczych, co dodatkowo podkreśliło dominującą rolę zorganizowanych grup przestępczych w działalności związanej z handlem ludźmi. Często handel ludźmi jest także powiązany z innymi przestępstwami, takimi jak handel narkotykami, przemyt migrantów, zorganizowana przestępczość przeciwko mieniu, pranie pieniędzy, czy przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów.

Ponadto handel ludźmi jest drugim najpowszechniejszym sektorem nielegalnej gospodarki na świecie³. Roczny światowy zysk generowany przez handlarzy ludźmi dzięki pracy przymusowej szacuje się na 236 mld USD, czyli prawie 10 000 USD w przeliczeniu na ofiarę. Wykorzystywanie ofiar jest najbardziej opłacalne w Europie i Azji Środkowej, gdzie przynosi roczny zysk w wysokości 20 000 USD w przeliczeniu na ofiarę⁴. **Zyski są wysokie i od 2014 r. wzrosły o 37 %, a ryzyko dla sprawców pozostaje niskie.**

Głównym wyzwaniem, związanym z pandemią COVID-19 i spotęgowanym w jej następstwie, jest **przeniesienie handlu ludźmi do przestrzeni cyfrowej**. Nadal pojawiają się trudności w **wykrywaniu ofiar i kierowaniu ich** do miejsc pomocy i wsparcia.

Ramy prawne UE dotyczące handlu ludźmi są oparte na **dyrektywie w sprawie zwalczania handlu ludźmi**⁵, która została **zmieniona dyrektywą (UE) 2024/1712**⁶ (zwaną dalej „zmienioną dyrektywą”) i weszła w życie **14 lipca 2024 r.** Zmiany polegają na wprowadzeniu surowszych przepisów w celu zwalczania handlu ludźmi i wyposażenia organów publicznych w lepsze narzędzia ścigania i oskarżania w odniesieniu do przestępstw związanych z handlem ludźmi. W dyrektywie tej uwzględniono nowe formy wykorzystywania i zaklasyfikowano wykorzystywanie seksualne przez internet jako okoliczność obciążającą. Dyrektywa przewiduje również lepsze wsparcie dla ofiar i jest jednym z głównych działań przewidzianych w **Strategii UE w zakresie zwalczania**

¹ [Rozszyfrowywanie najniebezpieczniejszych siatek przestępczych w UE | Europol \(europa.eu\)](#).

² [Sprawozdanie na temat handlu ludźmi na świecie w 2024 r.](#)

³ Aby uzyskać więcej informacji, zob. [globalny indeks przestępczości zorganizowanej za 2023 r. | Global Initiative](#).

⁴ Więcej informacji można znaleźć w sprawozdaniu [Zyski a ubóstwo: ekonomia pracy przymusowej | Międzynarodowa Organizacja Pracy \(ilo.org\)](#).

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar (Dz.U. L 101 z 15.4.2011, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/36/oj>).

⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1712 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie zmiany dyrektywy 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar (Dz.U. L, 2024/1712, 24.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj>).

handlu ludźmi na lata 2021–2025⁷ (zwanej dalej „strategią”), obejmującej kompleksowe podejście oparte na czterech filarach⁸.

Zgodnie z art. 20 dyrektywy Komisja, przy wsparciu unijnego Koordynatora ds. Zwalczania Handlu Ludźmi, co dwa lata składa sprawozdanie z postępów w zwalczaniu handlu ludźmi. Niniejsze sprawozdanie opiera się na informacjach przedstawionych przez państwa członkowskie za pośrednictwem unijnej sieci krajowych koordynatorów i sprawozdawców, niezależne organy, agencje UE⁹ i członków unijnej platformy społeczeństwa obywatelskiego przeciwko handlowi ludźmi, a także na innych dokumentach agencji UE, instytucji Unii i organizacji międzynarodowych.

W sprawozdaniu (i) określono kluczowe tendencje, (ii) przedstawiono główne działania w zakresie zwalczania handlu ludźmi w latach 2021–2024 oraz (iii) zawarto analizę danych statystycznych za lata 2021–2022, którą ujęto w dokumencie roboczym służb Komisji¹⁰. Dane wykorzystane w sprawozdaniu zostały zebrane przez Eurostat ze wszystkich państw członkowskich za pośrednictwem krajowych organów statystycznych i są dostępne w bazie danych statystycznych Eurostatu w części poświęconej przestępczości i wymiarowi sprawiedliwości w sprawach karnych¹¹.

2. TENDENCJE W OBSZARZE HANDLU LUDŹMI W UE

2.1. Ofiary (płeć, wiek, obywatelstwo)

W okresie sprawozdawczym 2021–2022¹² w UE zarejestrowano **17 248 ofiar handlu ludźmi**. Liczba ta **wzrosła o 20,5 %** w porównaniu z okresem 2019–2020 (14 311)¹³. Tylko w 2022 r. liczba zarejestrowanych ofiar wyniosła 10 093, czyli wzrosła o 41 % w porównaniu z 2021 r. (7 155) i była najwyższa od 2013 r. Wynikało to prawdopodobnie ze zwiększenia ogólnej świadomości na temat handlu ludźmi. Skoordynowane wielostronne działania państw członkowskich na rzecz ochrony osób uciekających przed agresją wojskową wobec Ukrainy wywarły nieoczekiwany pozytywny wpływ na wykrywanie ofiar handlu ludźmi różnych narodowości.

Podobnie jak w poprzednich latach **prawdopodobnie liczba ofiar jest w rzeczywistości znacznie wyższa**, niż to wynika z przedstawionych danych, gdyż w statystykach ujmuje

⁷ [Strategia UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi na lata 2021–2025](#).

⁸ (i) Ograniczenie popytu, który sprzyja handlowi ludźmi, (ii) udaremnienie działalności przestępczej handlarzy ludźmi, (iii) ochrona ofiar i wzmocnienie ich pozycji oraz (iv) promowanie współpracy międzynarodowej.

⁹ Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE), Agencja Unii Europejskiej ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (eu-LISA), Agencja Unii Europejskiej ds. Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych (Eurojust), Agencja Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europol), Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex), Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA), Europejski Urząd ds. Pracy (ELA).

¹⁰ SWD(2025)4.

¹¹ Od 2021 r. Eurostat rokrocznie gromadzi dane.

¹² Uwaga: te dane liczbowe skorygowano, aby odzwierciedlały wyłącznie znane wartości zbioru danych, z wyłączeniem informacji szacunkowych lub nieznanych. Ta korekta zapewnia dokładność i wiarygodność przedstawionych danych. Wszelkie rozbieżności między poprzednimi sprawozdaniami a obecnymi danymi wynikają z tego procesu udoskonalenia.

¹³ W skali światowej liczba wykrytych ofiar wzrosła o 25 % między 2019 a 2022 rokiem.

się tylko ofiary znane jednemu z podmiotów rejestrujących, a wiele ofiar pozostaje niewykrytych.

Handel ludźmi pozostaje przestępstwem, w przypadku którego **istotne znaczenie ma aspekt płci**. W latach 2021–2022 kobiety i dziewczęta stanowiły 65 % wszystkich ofiar w UE¹⁴. Zdecydowana większość ofiar wykorzystywania seksualnego to kobiety (92 %). 68 % z nich to kobiety, a 24 % – dziewczęta. Mężczyźni stanowią większość ofiar handlu ludźmi do celów wyzysku pracowników (70 %).

46 % zarejestrowanych ofiar było obywatelami UE, a 54 % – obywatelami państw trzecich. W tym zakresie nastąpiła zmiana w porównaniu z latami 2019–2020, gdy większość zarejestrowanych ofiar była obywatelami UE (55 %). Pięć państw UE, których obywatele najczęściej padają ofiarą handlu ludźmi, biorąc pod uwagę wartości liczbowe, to: Rumunia, Francja, Węgry, Bułgaria i Niemcy. Pięć państw spoza UE, których obywatele najczęściej stają się ofiarami, to: Nigeria, Ukraina, Maroko, Kolumbia i Chiny. 34 % wszystkich ofiar było obywatelami kraju, w którym je zarejestrowano (handel ludźmi w granicach jednego kraju). Prawie wszystkie ofiary w Bułgarii, Rumunii, na Węgrzech, Słowacji i Łotwie były obywatelami tych państw.

2.2. Handel ludźmi do celów wykorzystywania seksualnego

W latach 2021–2022 **najczęstszą formą wyzysku** w UE nadal był handel ludźmi do celów **wykorzystywania seksualnego** (49 % ofiar), choć wykazuje nieznacznie malejącą tendencję (z 51 %).

Najczęstszą metodą werbowania młodych kobiet i dziewcząt do wykorzystywania seksualnego w dalszym ciągu była metoda „na lover boya”¹⁵. Handlarze ludźmi często nawiązują relacje uczuciowe w internecie, uzależniają ofiary emocjonalnie i zwabiają je w celu wykorzystywania. Większość państw członkowskich i Europol potwierdziły dominującą rolę mediów społecznościowych, zwłaszcza aplikacji randkowych, internetowych serwisów pośredniczących w usługach towarzyskich i stron internetowych dla dorosłych, w werbowaniu ofiar do celów wykorzystywania seksualnego.

Ofiary są również werbowane w państwach spoza UE do rzekomej pracy, a po przybyciu na miejsce są zmuszane do prostytucji. Na przykład handel kobietami z Chin do celów wykorzystywania seksualnego organizowano za pośrednictwem zdecentralizowanych centrów obsługi telefonicznej działających w niektórych państwach UE i w Chinach. Centra obsługi telefonicznej pełnią rolę centrów zarządzania reklamą internetową skierowaną do ofiar w różnych krajach, ustalania terminów spotkań i cen usług seksualnych oraz przekazywania pieniędzy członkom odpowiedzialnym za pranie nielegalnych dochodów¹⁶.

Wzrost liczby kobiet z Ameryki Łacińskiej i osób transpłciowych, które padły ofiarą handlu ludźmi do celów wykorzystywania seksualnego odnotowano w większej liczbie

¹⁴ Taka sama tendencja utrzymuje się na całym świecie: kobiety i dziewczęta stanowią większość ofiar handlu ludźmi (61 % ofiar wykrytych w 2022 r.).

¹⁵ Węgry, Niemcy, Belgia, Austria, Grecja, Bułgaria, Eurojust, Europol, EMPACT.

¹⁶ Więcej informacji można znaleźć na stronie poświęconej [pierwszemu sprintowi kryminalistycznemu w Europolu mającemu na celu przyspieszenie dochodzeń w sprawie handlu ludźmi | Europol \(europa.eu\)](https://www.europol.europa.eu/prace-i-wspolpraca/pierwszemu-sprintowi-kryminalistycznemu-w-europolu-majacemu-na-celu-przyspieszenie-dochodzen-w-sprawie-handlu-ludzi).

państw członkowskich¹⁷ niż w poprzednim okresie sprawozdawczym. Według Europolu ofiary z Ameryki Łacińskiej wjeżdżają do UE przez różne punkty wjazdowe, czasami korzystając z liberalizacji reżimu wizowego, a następnie są przewożone dalej do miejsc, w których dochodzi do ich wykorzystywania. Na przykład w Polsce statystyki z 2022 r. pokazują, że liczba zidentyfikowanych ofiar handlu ludźmi z Ameryki Łacińskiej (głównie z Kolumbii, Gwatemali, Wenezueli, Meksyku i Peru) wzrosła o 476 % w porównaniu z 2021 r. W wielu państwach członkowskich¹⁸ pojawiają się także ofiary wykorzystywania seksualnego pochodzące z Afryki Subsaharyjskiej, na przykład z Nigerii, Demokratycznej Republiki Konga, Kamerunu, Somalii, Wybrzeża Kości Słoniowej i Kenii.

2.3. Handel ludźmi do celów wyzysku pracowników

W latach 2021–2022 handel ludźmi do celów **wyzysku pracowników** pozostaje **drugą najczęstszą** formą handlu ludźmi w UE (37 % ofiar). Jest to dominująca forma wykorzystywania w czterech państwach członkowskich¹⁹. Liczba ofiar wyzysku pracowników w latach 2021–2022 **wzrosła o 51 %** (5 940) w porównaniu z poprzednim okresem (3 940)²⁰. W 2022 r. odsetek ofiar wykorzystywanych seksualnie i odsetek ofiar wyzysku pracowników były równe (41 %). Większość ofiar takiego wyzysku stanowią mężczyźni (70 %). W latach 2021–2022 w UE zarejestrowano niemal taki sam odsetek ofiar z UE (46 %), jak spoza UE (54 %)²¹.

Wiele państw członkowskich i Europol podkreśliły, że werbowanie odbywa się w internecie przy użyciu oszukańczych ogłoszeń o pracę. W Niemczech odnotowano także użycie metody „na lover boy” do werbowania ofiar do celów wyzysku pracowników.

Do **sektorów wysokiego ryzyka wyzysku** należą budownictwo, rolnictwo, leśnictwo, przetwórstwo spożywcze, branża linii montażowych, branża turystyczno-hotelarska, sektor detaliczny, branża myjni samochodowych, usługi kosmetyczne i sprząatanie, transport i usługi prowadzenia gospodarstw domowych²². Wśród pojawiających się nowych sektorów są na przykład usługi opieki domowej i pielęgniarstwa oraz usługi doręczania paczek. Sektor piłki nożnej stał się szczególnym obszarem wyzysku w Portugalii i Belgii²³. Młodzi piłkarze byli zwabiani obietnicą kontraktu, możliwości rozwoju i perspektyw przyszłej kariery piłkarskiej. Otrzymywali bardzo niskie wynagrodzenie lub nie otrzymali żadnego wynagrodzenia, byli zmuszani do pracy, przebywali w niepewnych warunkach, nie mogli opuścić wyznaczonych pomieszczeń i zatrzymywano ich paszporty²⁴.

¹⁷ Estonia, Belgia, Francja, Grecja, Irlandia, Niderlandy, Portugalia, Polska, Malta, Hiszpania i Europol.

¹⁸ Austria, Grecja, Irlandia, Łotwa, Włochy, Portugalia, Szwecja, Malta, Dania.

¹⁹ Belgia, Łotwa, Luksemburg i Portugalia.

²⁰ W skali światowej liczba ofiar handlu ludźmi do celów pracy przymusowej wzrosła o 47 % między 2019 a 2022 rokiem.

²¹ Obywatelstwo 5 % zarejestrowanych ofiar handlu ludźmi do celów wyzysku pracowników określono jako „inne”.

²² Europol.

²³ Sprawa El Dourado, Portugalia, oraz Corr. Bruxelles francophone, 4 novembre 2019, 69ème ch. (par défaut et appel). Voy. Myria, Rapport annuel Traite et trafic des êtres humains 2020, Derrière des portes closes, pp. 90-91 et le site internet de Myria (jurisprudence), Bruxelles, 27 juin 2022, 11ème ch.

²⁴ Aby ograniczyć handel ludźmi, w 2022 r. FIFA wprowadziła reformę systemu transferów obejmującą obejmuje wydawanie paszportu elektronicznego z historią rejestracji gracza od dwunastego roku życia.

W sektorze budowlanym, przetwórstwie spożywczym i transporcie zaangażowane są duże i średnie przedsiębiorstwa, a wyzysk może dotyczyć znacznej liczby ofiar, natomiast usługi kosmetyczne, usługi turystyczno-hotelarskie i myjnie samochodowe są często prowadzone przez małe przedsiębiorstwa, mikroprzedsiębiorstwa oraz firmy rodzinne i wiążą się z mniejszą liczbą ofiar. Duża liczba ofiar w okresie sprawozdawczym wynikała również z faktu, że niektóre prowadzone na wysokim szczeblu dochodzenia doprowadziły do ustalenia znacznej liczby potencjalnych ofiar, głównie w Belgii na placu budowy wielonarodowego przedsiębiorstwa chemicznego²⁵ oraz w niemieckim sektorze logistyki napojów, w którym uratowano 555 potencjalnych ofiar²⁶.

Narodowość i profil ofiar w dużej mierze zależą od sektora wyzysku. Mężczyźni z Azji²⁷, Afryki Północnej²⁸ i Europy Wschodniej²⁹ zazwyczaj są zatrudniani na budowach i w rolnictwie, natomiast osoby z Europy Wschodniej (Białoruś, Ukraina, Polska) pracują w sektorze transportu. Wietnamki i Tajki są wyzyskiwane w salonach kosmetycznych i salonach manicure, natomiast osoby z Indii i niektórych krajów afrykańskich są poddawane wyzyskowi w sektorze opieki domowej. Praca dzieci w UE występuje zazwyczaj w rodzinie lub przedsiębiorstwach rodzinnych. Dzieci są wykorzystywane w branży hotelarsko-gastronomicznej, rolnictwie, budownictwie lub usługach sprzątania. Wiele dzieci opiekuje się również w domu starszymi lub chorymi członkami rodziny³⁰.

Państwa członkowskie wskazały, że szczególnie podatni na zagrożenia są pracownicy sezonowi³¹. Ofiary są zabierane na odległe obszary rolnicze, gdzie mieszkają i pracują, oraz płacą za zakwaterowanie, które najczęściej wiąże się niepewną sytuacją i zatłoczeniem. Znajdują się w sytuacji całkowitej zależności z powodu ograniczonych zasobów gospodarczych i nieznajomości języka. Ograniczona dostępność i oddalenie tych obszarów sprawiają, że inspekcje pracy i wykrywanie ofiar są trudne³².

Występowanie wyzysku nie zależy od wielkości, rentowności i organizacji przedsiębiorstw. Dochodzenia wykazały, że handlarze ludźmi działają w bardzo wyrafinowany sposób, w złożonych strukturach biznesowych i w ramach specjalizacji w zakresie werbowania ofiar, przewożenia i zakwaterowania przy użyciu dokumentów tożsamości setek osób pochodzących z niemal wszystkich kontynentów. Handel ludźmi do celów wyzysku pracowników jest często powiązany z innymi przestępstwami, takimi jak oszustwa podatkowe i socjalne, przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów, poważne naruszenia przepisów dotyczących zatrudnienia i zabezpieczenia społecznego. Zorganizowane siatki przestępcze stosują także groźby fizyczne lub psychiczne w celu zachowania kontroli nad ofiarami, a także pozbawiają ich dokumentów tożsamości i telefonów. Większość ofiar nie posługuje się językiem państwa przyjmującego, niechętnie współpracuje z władzami i niekoniecznie uważa się za ofiary. Osoby

²⁵ [Rapport annuel d'évaluation 2023 | Traite et trafic des êtres humains \(myria.be\)](https://myria.be/fr/rapport-annuel-d-evaluation-2023).

²⁶ [BKA – Bundeslagebilder Menschenhandel – Bundeslagebild Menschenhandel und Ausbeutung 2022](#).

²⁷ Bangladesz, Pakistan, Turcja, Nepal.

²⁸ Maroko.

²⁹ Ukraina, Węgry, Bułgaria.

³⁰ [Kinderarbeit – Fakten und Forderungen | terre des hommes \(tdh.de\)](#).

³¹ Austria, Finlandia, Irlandia, Portugalia, Szwecja i Europol.

³² Finlandia, Szwecja i Portugalia – roczne sprawozdanie dotyczące bezpieczeństwa za 2022 r.

wyzyskujące często zmuszają ofiary do otwierania rachunków bankowych, nad którymi przejmują kontrolę, aby uzyskać dostęp do ich wynagrodzeń i środków finansowych³³.

2.4. Handel ludźmi do celów wykorzystywania w innej formie

W okresie sprawozdawczym formy handlu ludźmi do celów innych niż wykorzystywanie seksualne i wyzysk pracowników **dotyczyły 14 %** wszystkich ofiar³⁴. Te formy wykorzystywania obejmują przymusową działalność przestępczą, przymusowe żebractwo, nielegalne pobieranie narządów i formy wykorzystywania określane jako „inne”.

Chociaż **przymusowa przestępczość** dotyczyła jedynie 3 % wszystkich ofiar zarejestrowanych w UE w latach 2021–2022, w niektórych państwach członkowskich³⁵ odnotowano wzrost przypadków tej formy wykorzystywania. Przymusowa przestępczość często wiąże się z kradzieżami, drobnymi przestępstwami, kradzieżami kieszonkowymi, kradzieżami sklepowymi i sprzedażą narkotyków. Państwa członkowskie zgłaszały również coraz więcej oszustw internetowych popełnianych w wyniku przymusowej przestępczości oraz oszustw socjalnych³⁶. Odnotowały także, że nasiliło się wykorzystywanie dzieci przez grupy przestępcze do kradzieży kieszonkowych, rozbojów i jako kurierów narkotykowych³⁷. Gangi przestępcze wykorzystują młodych chłopców znajdujących się w trudnej sytuacji (głównie ze środowisk migracyjnych), aby działali oni jako kurierzy narkotykowi, pracowali na plantacjach marihuany oraz dokonywali rozbojów, a nawet strzelanin i innych aktów przemocy. W październiku 2023 r. Europol pomógł serbskiej policji w rozbiciu siatki przestępczej zajmującej się handlem dziećmi do celów przymusowego małżeństwa, przymusowego żebractwa i przymusowej przestępczości. Przestępcy i ofiary będące członkami rodziny miały od 5 do 17 lat. W dochodzeniu uczestniczyły Austria, Francja i Niemcy³⁸.

Przymusowe żebractwo (2 %) nadal jest formą wyzysku w kilku państwach członkowskich. W Portugalii stanowiło ono trzecią najczęstszą formę wyzysku. Wśród ofiar, w tym pochodzenia romskiego, byli głównie małoletni obywatele Rumunii, Bułgarii, Słowacji i Węgier.

Kilka państw członkowskich³⁹ zgłosiło przypadki handlu ludźmi do celów **przymusowych małżeństw i małżeństw fikcyjnych**, które dotyczą mniejszości etnicznych, np. Romów i dzieci (głównie dziewcząt) ze środowisk migracyjnych. Przymusowe małżeństwo często wiąże się również z wieloma formami wyzysku, takimi jak wykorzystywanie seksualne, wyzysk pracowników lub przymusowe żebractwo⁴⁰.

Macierzyństwo zastępcze w warunkach wyzysku jest nową formą handlu ludźmi. Przestępcy wykorzystują kobiety znajdujące się w trudnej sytuacji do macierzyństwa zastępczego w warunkach wyzysku. Pośrednicy (np. kliniki zdrowia reprodukcyjnego) biorą udział w zorganizowanej przestępczości transgranicznej dla bardzo dużych zysków. Policja grecka zlikwidowała zorganizowaną grupę przestępczą wykorzystującą kobiety

³³ Europol.

³⁴ W latach 2019–2020 inne formy wykorzystywania stanowiły 11 % przypadków handlu ludźmi w UE.

³⁵ Na przykład Belgia, Chorwacja, Cypr, Łotwa, Hiszpania.

³⁶ Irlandia i Słowenia.

³⁷ Na przykład Estonia, Francja.

³⁸ Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej poświęconej [gangowi zajmującemu się handlem ludźmi i wykorzystywaniem dzieci przetrzymywanych w Serbii](https://www.europol.europa.eu/gangowi-zajmujacemu-sie-handlem-ludźmi-i-wykorzystywaniem-dzieci-przetrzymanywanych-w-Serbii) | Europol (europa.eu).

³⁹ Słowenia, Słowacja, Hiszpania, Chorwacja, Łotwa, Grecja i Litwa.

⁴⁰ Grecja.

z krajów Europy Wschodniej⁴¹ do celów pobrania komórek jajowych oraz macierzyństwa zastępczego.

Bułgaria, Grecja i Słowacja zgłosiły podejrzenia nielegalnego handlu do celów **pobierania narządów**, obejmujące także pobieranie komórek, tkanek i krwi w warunkach wyzysku w ramach handlu narządami. Ponadto Grecja uznała pobieranie komórek jajowych w związku z medycznie wspomaganą prokreacją za pobieranie narządów. W latach 2021–2022 ta forma wykorzystywania stanowiła mniej niż 1 % zarejestrowanych spraw w UE.

2.5. Handel dziećmi

Handel dziećmi jest szybko zmieniającą się i wieloaspektową formą handlu ludźmi, poważnym rodzajem wykorzystywania ludzi, przemocy wobec dzieci, znęcania się nad dziećmi i naruszania praw dziecka. W latach 2021–2022 81 % dzieci będących ofiarami to obywatele UE (2 401 dzieci), a 88 % (2 120 dzieci) wykorzystywano w państwie członkowskim ich pochodzenia. Dzieci stanowiły prawie jedną piątą (19 %) wszystkich zarejestrowanych ofiar w UE. Odsetek dzieci będących ofiarami w latach 2021–2022 zmniejszył się o 3 % w porównaniu z okresem 2019–2020⁴². Niektóre państwa członkowskie zgłaszają bardzo niską liczbę dzieci będących ofiarami⁴³. Tendencja spadkowa w liczbie dzieci będących zarejestrowanymi ofiarami może się wiązać z nasileniem się wykorzystywania seksualnego w internecie, gdzie wiele ofiar pozostaje ukrytych. W niektórych państwach członkowskich dzieci będące ofiarami handlu ludźmi nie są rejestrowane jako ofiary handlu ludźmi, aby zapewnić im bardziej kompleksowe wsparcie dostępne dla dzieci. Dlatego też rzeczywista liczba wykorzystywanych dzieci pozostaje nieznana i może być zaniżona. Ofiary na ogół znajdują się w niekorzystnej sytuacji społecznej i rodzinnej. Mają niską samoocenę i problemy psychologiczne, często próbują narkotyków i są narażone na krótko- i długotrwałe problemy fizyczne, psychiczne, psychologiczne i inne poważne problemy rozwojowe. Szczególnie narażone na handel ludźmi są dzieci objęte opieką rezydencjalną lub instytucjonalną.

Handel dziećmi w UE obejmuje **wszystkie formy wykorzystywania**, głównie wykorzystania seksualnego, ale również do przymusowej przestępczości, przymusowego żebractwa, przymusowych małżeństw i wyzysku pracowników⁴⁴. Cyfryzacja doprowadziła do niepokojącego wzrostu liczby przypadków prostytucji małoletnich prowadzącej do handlu ludźmi. W wielu przypadkach ofiarami stają się małe dzieci bardzo aktywne w sieciach społecznościowych i na stronach z grami, przyciągające tym uwagę handlarzy ludźmi. Wykorzystywanie metodą „na kieszonkowe” pojawiło się podczas pandemii COVID-19, kiedy handlarze przekonywali w internecie młode dziewczęta do prostytucji za dodatkowe kieszonkowe, co prowadziło do ich wykorzystywania seksualnego. To przestępstwo tak rozpowszechniło się w Niemczech, że organy ścigania nadały mu specjalną nazwę⁴⁵.

Sprawa Trocadero we Francji jest przykładem, w którym sąd pierwszej instancji uznał przymusową przestępczość za jeden z celów handlu ludźmi. Siedmiu algierskich handlarzy

⁴¹ Głównie Gruzja i Albania.

⁴² Tymczasem w skali światowej liczba dzieci będących ofiarami wzrosła o 31 % między 2019 a 2022 rokiem.

⁴³ Belgia, Hiszpania, Irlandia, Austria.

⁴⁴ Europol i EMPACT OA 2.8.

⁴⁵ 2022 Bundeslagebild des Menschenhandels (Bundeskriminalamt).

ludźmi doprowadziło siedemnaście osób małoletnich bez opieki do uzależnienia od narkotyków/zależności i zmusiło je do popełniania przestępstw, w tym kradzieży, na słynnym placu Trocadero w Paryżu⁴⁶.

2.6. Handel ludźmi w kontekście migracji

W okresie sprawozdawczym wzrósł odsetek obywateli państw niebędących członkami UE i takie osoby stanowiły większość ofiar handlu ludźmi. W latach 2021–2022 46 % zarejestrowanych ofiar było obywatelami UE, a **54 % miało obywatelstwo państw niebędących członkami UE**. Świadczy to o przesunięciu w porównaniu z latami 2019–2020, kiedy większość zarejestrowanych ofiar była obywatelami UE (55 % obywateli UE oraz 45 % obywateli państw trzecich).

Narodowość i płeć ofiar spoza UE w dużej mierze zależy od formy wyzysku. Ofiary z Nigerii, Kamerunu, Chin i Ameryki Łacińskiej to głównie kobiety będące przedmiotem handlu do celów wykorzystywania seksualnego, natomiast ofiary z Maroka, Bangladeszu, Pakistanu, Filipin, Algierii i Indii to głównie mężczyźni w sytuacji wyzyskiwani jako pracownicy.

W ostatnich latach zgłaszano, że wiele afrykańskich kobiet i dziewcząt spośród migrantów przybywających na Cypr i do krajów Europy Południowo-Wschodniej było zmuszanych do prostytucji przez brutalne afrykańskie grupy przestępcze. Na przykład kobiety pochodzące z Nigerii, Konga, Kamerunu i innych afrykańskich krajów przybywały na podstawie wiz studenckich na tereny niepodlegające kontroli rządu cypryjskiego, gdzie zmuszano je do prostytucji w prywatnych apartamentach, barach i klubach nocnych⁴⁷. Podobnie kobiety z Ameryki Łacińskiej i Ukrainy przyjeżdżają legalnie do UE na pobyt krótkoterminowy i zajmują się prostytucją, mając pozornie zgodne z prawem umowy. Często prowadzi do ich wykorzystywania, a kobiety pozostają pod ścisłą kontrolą i ogranicza się im możliwość opuszczania pomieszczeń. Ofiary handlu ludźmi z Chin i Ameryki Łacińskiej docierają do państw członkowskich przeznaczenia nie tylko bezpośrednio drogą powietrzną, ale również często szlakiem zachodniobałkańskim⁴⁸.

Małoletni bez opieki są szczególnie zagrożeni i narażeni na działania handlarzy ludźmi. W latach 2018–2022 liczba małoletnich bez opieki przybywających do Europy rokrocznie znacznie wzrastała i w 2022 r. wynosiła 15 928. Północnoafrykańskie i afgańskie sieci przemytu i handlu ludźmi wykorzystują młodych chłopców z Afganistanu, Maroka, Algierii lub Tunezji i zmuszają ich do prostytucji lub przemocy seksualnej na ich szlaku migracyjnym do UE. Handlarze ludźmi często transmitują te akty wykorzystywania w mediach społecznościowych, by szantażować rodziny tych dzieci i wymuszać od nich pieniądze⁴⁹.

3. DZIAŁANIA UE I PAŃSTW CZŁONKOWSKICH MAJĄCE NA CELU ZWALCZANIE HANDLU LUDŹMI

3.1. Kompleksowe podejście do zwalczania handlu ludźmi

⁴⁶ [L'Avis sur la traite à des fins de contrainte à commettre tout crime ou délit \(A - 2024-2\) \(cncdh.fr\)](https://www.cncdh.fr/en/la-traite-a-des-fins-de-conainte-a-commettre-tout-crime-ou-delit-a-2024-2).

⁴⁷ Informacje przekazane przez Frontex.

⁴⁸ Informacje przekazane przez Europol.

⁴⁹ EMPACT 2.8.

W okresie sprawozdawczym kontynuowano prace nad **inicjatywami prawnymi, finansowymi, operacyjnymi i politycznymi** ogłoszonymi w czterech obszarach Strategii UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi na lata 2021–2025. Część z nich już wdrożono, w innych poczyniono znaczne postępy, a pozostałe nadal trwają. Do priorytetowych działań w ramach tej unijnej strategii należały ocena i **zmiana dyrektywy 2011/36/UE**⁵⁰. Komisja opracowała wniosek ustawodawczy, mający na celu usunięcie poważnych niedociągnięć, który przedstawiła 19 grudnia 2022 r.⁵¹, współprawodawcy przyjęli go 13 czerwca 2024 r. po czym 14 lipca 2024 r. wszedł on w życie. Państwa członkowskie będą musiały dokonać transpozycji i wdrożenia nowych przepisów do 15 lipca 2026 r.

Komisja uruchomi **centrum zwalczania handlu ludźmi**, które będzie pełnić rolę platformy patronackiej w celu wspierania państw członkowskich we wdrażaniu zmienionej dyrektywy i strategii, opracowywania wytycznych, udostępniania najlepszych praktyk i rozwijania współpracy.

Na podstawie zmienionej dyrektywy **gromadzenie i udostępnianie Komisji (Eurostatowi) danych statystycznych** staje się obowiązkowe. Dane pozwalają zrozumieć sytuację i potrzebne działania oraz są wykorzystywane przy przygotowywaniu unijnych i krajowych priorytetów odzwierciedlanych w **krajowych strategiach i planach działania**⁵², a także przy przygotowywaniu **wytycznych, protokołów i procedur**⁵³ mających na celu wspieranie odpowiednich zainteresowanych stron w wykrywaniu, identyfikowaniu i ochronie ofiar. Ponadto zmienioną dyrektywą nałożono na państwa członkowskie nowy obowiązek polegający na przyjmowaniu i wdrażaniu co pięć lat **krajowego planu działania w zakresie zwalczania handlu ludźmi**.

Dane są również wykorzystywane przy przydzielaniu **środków finansowych** na zwalczanie handlu ludźmi. Finansowanie zaplanowane w okresie sprawozdawczym za pośrednictwem Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI)⁵⁴ i Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego (FBW)⁵⁵ wynosi łącznie około 25 mln EUR w latach 2021–2024⁵⁶. Na przykład z 25 mln EUR przyznano około 3,8 mln EUR w ramach Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego na pięć ponadnarodowych inicjatyw mających na celu rozbić przestępczego modelu działalności handlarzy ludźmi przez wzmocnienie działań organów ścigania i organów sądowych przeciwko handlowi ludźmi, w szczególności w odniesieniu do dzieci i wyzysku pracowników⁵⁷. Na przykład w ramach FAMI przyznano około 4 mln EUR na sześć transnarodowych projektów

⁵⁰ SWD(2022) 427 final.

⁵¹ Wniosek Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniający dyrektywę 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar (COM(2022) 732 final).

⁵² Rumunia, Francja, Włochy, Grecja, Słowenia, Czechy, Niderlandy.

⁵³ Niemcy, Chorwacja, Grecja, Włochy, Litwa, Luksemburg, Łotwa.

⁵⁴ FAMI – Programy prac dotyczące instrumentu tematycznego na lata 2021–2022 i 2023–2025 są dostępne na stronie internetowej DG HOME: https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/asylum-migration-and-integration-funds/asylum-migration-and-integration-fund-2021-2027_pl.

⁵⁵ FBW – Programy prac dotyczące instrumentu tematycznego na lata 2021–2022 i 2023–2025 są dostępne na stronie internetowej DG HOME: https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/internal-security-funds/internal-security-fund-2021-2027_pl.

⁵⁶ Kwota 25 mln EUR odpowiada zaplanowanej kwocie, ale kwota zrealizowana lub zaangażowana może być inna. Ta kwota odnosi się do różnych rodzajów działań, tj. działań Unii, konkretnych działań i zamówień publicznych.

⁵⁷ Wykaz dotacji UE finansowanych w ramach FAMI i FBW jest dostępny w [unijnym portalu o finansowaniu i przetargach, w sekcji poświęconej projektom finansowanym przez UE](https://europea.eu) (europa.eu).

dotyczących pomocy, wsparcia i integracji obywateli państw trzecich będących ofiarami handlu ludźmi.

Z **operacyjnego** punktu widzenia zwalczanie handlu ludźmi jest w pełni zintegrowane z europejską multidyscyplinarną platformą przeciwko zagrożeniom przestępstwami (EMPACT), która wspiera multidyscyplinarne działania w odniesieniu do dziesięciu priorytetów w zakresie przestępczości określonych przez Radę w kontekście cyklu EMPACT⁵⁸. Jej celem jest rozbijanie siatek przestępczych zajmujących się handlem ludźmi do celów wszystkich form wykorzystywania. W latach 2022–2025 przy wsparciu agencji UE prowadzonych jest łącznie 70 działań operacyjnych realizujących cele strategiczne, takich jak wspólne dochodzenia w sprawie wycisku pracowników i wykorzystywania seksualnego, przymusowej przestępczości, handlu dziećmi, dochodzenia finansowe związane z handlem ludźmi, a także gromadzenie i wymiana informacji operacyjnych i strategicznych na temat handlu ludźmi.

Eurojust udzielił wsparcia 66 wspólnym zespołom dochodzeniowo-śledczym (JIT) w sprawach dotyczących handlu ludźmi⁵⁹. Kilka państw członkowskich⁶⁰ poinformowało o swoim uczestnictwie we wspólnych zespołach JIT koordynowanych przez Eurojust, z udziałem zarówno państw członkowskich UE, jak i państw trzecich.

Ponadto handel ludźmi wymaga **skoordynowanego podejścia obejmującego różne zainteresowane strony**. W zmienionej dyrektywie⁶¹ poprawiono koordynację na szczeblu UE ze strony unijnego Koordynatora ds. Zwalczania Handlu Ludźmi⁶²: dyrektywa ta wyraźnie przewiduje koordynację z krajowymi koordynatorami ds. zwalczania handlu ludźmi, niezależnymi organami, agencjami UE oraz odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego działającymi w tej dziedzinie.

Zajęto się także koordynacją na szczeblu krajowym. W zmienionej dyrektywie określono, że funkcja **krajowych koordynatorów ds. zwalczania handlu ludźmi** jest obowiązkowa, opisano wymogi w zakresie odpowiednich zasobów; oraz opisano zadania⁶³. Ponadto zachęca się państwa członkowskie do ustanowienia **niezależnych organów krajowych** zajmujących się monitorowaniem wdrażania i skutków działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi. Na przykład Niemcy wyznaczyły Niemiecki Instytut Praw Człowieka, który ma pełnić rolę niezależnego krajowego sprawozdawcy ds. handlu ludźmi; w rezultacie liczba sprawozdawców krajowych w UE wzrosła do 16⁶⁴.

3.2. Zapobieganie handlowi ludźmi

⁵⁸ Konkluzje Rady w sprawie ustalenia priorytetów UE dla EMPACT na lata 2022–2025 w zakresie zwalczania poważnej i zorganizowanej przestępczości, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/pl/pdf>. Zob. także [cykl polityki UE – EMPACT | Europol \(europa.eu\)](#).

⁵⁹ Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej poświęconej [wspólnym zespołom dochodzeniowo-śledczym | Eurojust | Agencja Unii Europejskiej ds. Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych \(europa.eu\)](#).

⁶⁰ Bułgaria, Finlandia, Niemcy, Węgry, Włochy, Litwa, Irlandia, Malta, Hiszpania, Rumunia, Słowacja i Słowenia.

⁶¹ Art. 20 dyrektywy (UE) 2024/1712.

⁶² [Koordynator ds. Zwalczania Handlu Ludźmi – Komisja Europejska – Komisja Europejska \(europa.eu\)](#).

⁶³ Art. 19 dyrektywy (UE) 2024/1712.

⁶⁴ Belgia, Czechy, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Irlandia, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Niderlandy, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Hiszpania, Szwecja.

3.2.1 Ograniczenie popytu, który sprzyja popełnianiu tego przestępstwa

Popyt sprzyja wszystkim formom wykorzystywania osób znajdujących się w trudnej sytuacji przez handlarzy ludźmi. **Zmiany legislacyjne** w kilku państwach członkowskich przewidują kryminalizację korzystania z usług seksualnych lub jakichkolwiek usług świadczonych przez ofiary handlu ludźmi⁶⁵, podczas gdy inne państwa członkowskie prowadziły dyskusję o wprowadzeniu takiej kryminalizacji.

W 2022 r. cztery państwa członkowskie zgłosiły łącznie 51 podejrzanych i 8 postępowań karnych w związku z korzystaniem z usług świadczonych przez ofiary. W okresie sprawozdawczym Cypr zgłosił, że jedna osoba została skazana na 3 lata pozbawienia wolności za przestępstwo korzystania z usług seksualnych świadczonych przez ofiarę handlu ludźmi, natomiast Węgry zgłosiły jeden wyrok skazujący za wykorzystywanie dzieci do prostytucji.

W celu opracowania spójnej reakcji politycznej w odniesieniu do popytu sprzyjającego handlowi ludźmi oraz dalszego usprawnienia i ujednolicenia działań wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych w różnych państwach członkowskich zmienioną dyrektywą nałożono na państwa członkowskie obowiązek **kryminalizacji świadomego korzystania z usług stanowiących formę wyzysku**⁶⁶. W motywach zmienionej dyrektywy znajdują się wytyczne i wskazówki dotyczące wywodzenia wiedzy, że usługi stanowią formę wyzysku, w oparciu o obiektywne i faktyczne okoliczności⁶⁷. Dyrektywa obejmuje wszystkie formy wykorzystywania w przypadku usługi świadczonej przez ofiarę handlu ludźmi. Nie ma jednak zastosowania do klientów nabywających towary wyprodukowane przez ofiary handlu ludźmi.

3.2.2 Środki zapobiegawcze skierowane do osób prawnych

Na szczęblu UE przyjęto szereg środków ustawodawczych dotyczących obowiązku przedsiębiorstw, w tym platform internetowych, polegającego na ograniczeniu popytu i wykrywaniu potencjalnych przypadków handlu ludźmi w swoich działaniach i łańcuchach dostaw.

Akt o usługach cyfrowych⁶⁸, przyjęty dnia 19 października 2022 r., przyczyni się do wykrywania, monitorowania i usuwania treści internetowych związanych z handlem ludźmi⁶⁹. Komisja wskazała „bardzo duże platformy internetowe” i „bardzo duże wyszukiwarki internetowe”, w tym cztery strony internetowe dla dorosłych⁷⁰, które podlegają rygorystycznym obowiązkom w zakresie identyfikacji, oceny i ograniczania ryzyka systemowego, a także środków związanych z przejrzystością, dostępnych narzędzi sprawozdawczych i mechanizmów składania skarg. Ponadto wszystkie platformy i wyszukiwarki internetowe muszą wprowadzić odpowiednie środki w celu zapewnienia wysokiego poziomu prywatności, bezpieczeństwa i ochrony małoletnich oraz powiadamiania organów ścigania o nielegalnych treściach w przypadku podejrzenia

⁶⁵ Węgry, Niemcy, Niderlandy.

⁶⁶ Art. 18a dyrektywy (UE) 2024/1712.

⁶⁷ Motyw 27 dyrektywy (UE) 2024/1712.

⁶⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z dnia 19 października 2022 r. w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE (akt o usługach cyfrowych) (Dz.U. L 277 z 27.10.2022, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>).

⁶⁹ Motyw 56 aktu o usługach cyfrowych.

⁷⁰ Pornhub, Stripchat, Xvideos i XNXX.

popęlnienia przestępstwa. Ponadto po wprowadzeniu **zmienionej dyrektywy w sprawie zwalczania handlu ludźmi** wykorzystywanie seksualne popełniane lub ułatwiane przy użyciu technologii informacyjno-komunikacyjnych stało się **okolicznością obciążającą** mogącą prowadzić do wyższych kar, ze względu na spotęgowanie przestępstwa popełnionego przy użyciu takich technologii oraz możliwe długotrwałe skutki dla ofiar.

Dyrektywa z dnia 13 czerwca 2024 r. w **sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju**⁷¹ stanowi uzupełnienie dyrektywy 2011/36/UE. Określono w niej horyzontalne ramy wspierania wkładu przedsiębiorstw i ich podwykonawców działających na jednolitym rynku w poszanowanie środowiska i praw człowieka poprzez własną działalność i ich łańcuchy dostaw. Przedsiębiorstwa objęte zakresem dyrektywy muszą angażować się w identyfikowanie niekorzystnych skutków dla środowiska i praw człowieka, w tym skutków handlu ludźmi, zapobieganie im, łagodzenie ich i rozliczanie się z tych skutków.

27 listopada 2024 r. przyjęto **rozporządzenie w sprawie zakazu produktów wytwarzanych z wykorzystaniem pracy przymusowej na rynku unijnym**⁷². Rozporządzenie to obejmuje krajowe i przywożone produkty wytwarzane z wykorzystaniem pracy przymusowej. Bazując na międzynarodowych normach i uzupełniając istniejące horyzontalne i sektorowe inicjatywy UE, w szczególności obowiązki w zakresie należytej staranności i przejrzystości, rozporządzenie ma łączyć zakaz z solidnymi, opartymi na analizie ryzyka ramami egzekwowania przepisów.

W październiku 2023 r. Komisja przedstawiła **unijny plan działania na rzecz zwalczania nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i przestępczości zorganizowanej**⁷³ i zaproponowała w nim 17 działań operacyjnych w ramach czterech filarów, z których jeden dotyczy zapobiegania przestępczości. W tym kontekście w planie działania priorytetowo potraktowano środki zapobiegające werbowaniu młodzieży i dzieci przez grupy przestępcze, jako że siatki przestępcze, w tym handlarze narkotyków, wykorzystują do popełniania przestępstw, zwłaszcza handlu narkotykami⁷⁴, osoby młode, a nawet dzieci, znajdujące się w trudnej sytuacji. Na szczeblu krajowym państwa członkowskie wprowadziły już środki zapewniające, aby przedsiębiorstwa zachowywały należyłą staranność w całym swoim łańcuchu dostaw na potrzeby wykrywania potencjalnego wyzysku pracowników i zapobiegania temu zjawisku⁷⁵. Niektóre państwa członkowskie

⁷¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1760 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 i rozporządzenie (UE) 2023/2859 (tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U. L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj>).

⁷² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/3015 z dnia 27 listopada 2024 r. w sprawie zakazu produktów wytwarzanych z wykorzystaniem pracy przymusowej na rynku unijnym i zmiany dyrektywy (UE) 2019/1937 (Dz.U. L, 2024/3015, 12.12.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/3015/oj>).

⁷³ [Unijny plan działania na rzecz zwalczania nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i przestępczości zorganizowanej \(europa.eu\)](http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1760/oj).

⁷⁴ [EUROPEJSKA KONFERENCJA ZAPOBIEGANIA PRZESTĘPCZOŚCI 2024 | EUCPN](https://ec.europa.eu/justice/newsroom/eu-justice/eu-justice-2024-01-10_en.htm) skupiła się na problemie wykorzystywania młodych ludzi do celów przestępczych, w szczególności do handlu narkotykami.

⁷⁵ 1 stycznia 2023 r. w Niemczech weszła w życie ustawa o należytej staranności przedsiębiorstw w łańcuchach dostaw. Irlandia pracuje nad przyjęciem podobnych przepisów. Ponadto Niemcy utworzyły w ramach Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej centrum obsługi, które regularnie dostarcza przedsiębiorstwom z siedzibą w Niemczech informacje o ryzyku wyzysku pracowników, pracy przymusowej i handlu ludźmi.

zastosowały się do Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej lub zaktualizowały te wytyczne⁷⁶, a inne zawarły w krajowych planach działania na rzecz zwalczania handlu ludźmi specjalne przepisy w tym obszarze⁷⁷. Niektóre państwa członkowskie⁷⁸ zorganizowały konferencje i szkolenia dla przedsiębiorstw na temat należytej staranności, a inne przyjęły bardziej rygorystyczne przepisy penalizujące działania przedsiębiorstw prowadzące do wyzysku⁷⁹ lub opublikowały w internecie wytyczne dotyczące sposobu minimalizowania ryzyka wyzysku pracowników⁸⁰.

Jeżeli chodzi o przestępstwa związane z wyzyskiem pracowników, Francja wprowadziła system „czarnej listy” i na specjalnej stronie internetowej Ministerstwa Pracy⁸¹ publikuje prawomocne orzeczenia sądu potępiające dane osoby prawne.

3.2.3 Kampanie mające na celu zwiększenie świadomości

18 października 2023 r. – w Europejskim Dniu Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – Komisja Europejska rozpoczęła **kampanię „Połóż kres handlowi ludźmi. Przerwij niewidzialny łańcuch”**⁸². Kampania ta ma na celu podniesienie świadomości na temat handlu ludźmi, w tym do celów wykorzystywania seksualnego i wyzysku pracowników. W pierwszej fazie Komisja stworzyła stronę kampanii, na której udostępniła ogółowi społeczeństwa film online i materiały internetowe we wszystkich językach urzędowych. Druga faza jest w przygotowaniu. Będzie dotyczyć przede wszystkim państw członkowskich, w których liczba ofiar jest największa i obejmuje różne formy handlu ludźmi⁸³.

W okresie sprawozdawczym podnoszeniem świadomości w społeczeństwie zajmowały się także agencje UE. Europol opublikował poradnik, jak nie dać się oszukać metodą „na lover boya”⁸⁴, natomiast Europejski Urząd ds. Pracy (ELA) stworzył film i kilka ulotek⁸⁵ z informacjami na temat ryzyka związanego z handlem ludźmi do celów wyzysku pracowników i jednocześnie podkreślił swoje poparcie dla egzekwowania obowiązujących unijnych przepisów prawa pracy poprzez koordynację uzgodnionych i wspólnych inspekcji.

⁷⁶ Czechy, Finlandia.

⁷⁷ Słowenia.

⁷⁸ Bułgaria, Finlandia, Polska.

⁷⁹ Bułgaria.

⁸⁰ Dania.

⁸¹ [Wykaz osób skazanych \(travail-emploi.gouv.fr\)](https://travail-emploi.gouv.fr).

⁸² [Połóż kres handlowi ludźmi. Przerwij niewidzialny łańcuch – Komisja Europejska \(europa.eu\)](https://europa.eu). Główne cele kampanii to: (i) edukowanie społeczeństwa w zakresie rozpoznawania i zgłaszania handlu ludźmi oraz zniechęcania do korzystania z usług świadczonych przez ofiary handlu ludźmi; (ii) uświadomienie potencjalnym ofiarom zagrożeń i ryzyka związanych z handlem ludźmi oraz niedopuszczanie, aby stały się one faktycznymi ofiarami; (iii) informowanie pracodawców o handlu ludźmi i zniechęcanie ich do zatrudniania osób będących ofiarami handlu ludźmi oraz (iv) informowanie ofiar handlu ludźmi o przysługujących im prawach i dostępnej pomocy.

⁸³ Bułgaria, Hiszpania, Francja, Węgry, Włochy i Niderlandy.

⁸⁴ [Jak nie dać się oszukać metodą „na lover boya” | Europol \(europa.eu\)](https://europa.eu).

⁸⁵ [Droga do sprawiedliwego transportu | Europejski Urząd ds. Pracy \(europa.eu\)](https://europa.eu), [UE na rzecz sprawiedliwego budownictwa | Europejski Urząd ds. Pracy \(europa.eu\)](https://europa.eu), [Prawa przez cały rok | Europejski Urząd ds. Pracy \(europa.eu\)](https://europa.eu).

Państwa członkowskie⁸⁶ przeprowadziły kampanie mające na celu zwiększenie świadomości ryzyka handlu ludźmi z wykorzystaniem mediów społecznościowych, filmów, ulotek, plakatów, mediów, a także np. w drodze działań realizowanych w szkołach. Niektóre państwa członkowskie⁸⁷ przeprowadziły kampanie mające na celu zwiększenie świadomości na temat praw pracowniczych i możliwości bezpiecznej pracy, jak również na temat ryzyka handlu ludźmi w celu wyzysku pracowników w różnych sektorach. Kilka państw członkowskich⁸⁸ wdrożyło kampanie informacyjne skierowane do klientów w mediach społecznościowych, na internetowych stronach randkowych i platformach reklamujących usługi seksualne. Na przykład Rumunia rozpoczęła międzynarodową kampanię zapobiegawczą „Nie ma klientów, nie ma handlu ludźmi!”, prowadzoną we współpracy z rumuńską i hiszpańską policją. W Słowacji zwrócono się konkretnie do społeczności romskiej w języku romskim w sprawie zagrożeń związanych z przymusowymi małżeństwami.

W kontekście igrzysk olimpijskich i paraolimpijskich w Paryżu w 2024 r. międzyresortowa misja ds. ochrony kobiet przed przemocą i zwalczania handlu ludźmi (MIPROF) podjęła kompleksowe działania w celu zapobiegania handlowi ludźmi, takie jak: (i) szkolenia prowadzone we współpracy z Krajową Szkołą Sądownictwa mające na celu edukowanie wszystkich osób mających kontakt z potencjalnymi ofiarami oraz dopilnowanie, aby te osoby miały odpowiednią wiedzę i gotowość do działania; (ii) współpraca z sektorem prywatnym, zwłaszcza platformami wynajmu krótkoterminowego i przedsiębiorstwami transportowymi⁸⁹, w celu zwiększania świadomości w zakresie zagrożeń i form handlu ludźmi oraz wprowadzania należytej staranności; (iii) kampania informacyjna zwiększająca świadomość wśród zagranicznych turystów na temat zagrożeń związanych z handlem ludźmi⁹⁰.

3.2.4 Szkolenia

Zmieniona dyrektywa dodatkowo zachęca do specjalistycznych szkoleń: zobowiązuje państwa członkowskie do promowania regularnych i specjalistycznych szkoleń dla specjalistów, którzy mogą mieć kontakt z potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi, aby mogli oni zapobiegać handlowi ludźmi i zwalczać go, a także unikać wtórnej wiktymizacji. W okresie sprawozdawczym państwa członkowskie oferowały szeroki zakres działań szkoleniowych różnym zainteresowanym stronom, w tym organom ścigania i organom sądowym, straży granicznej, urzędnikom ds. azylu i imigracji, pracownikom służby zdrowia, pracownikom socjalnym, inspektorom społecznym i inspektorom pracy, pracownikom konsularnym, pracownikom gminnym oraz członkom personelu pokładowego, aby umożliwić im wykrywanie przypadków handlu ludźmi, identyfikację ewentualnych ofiar i przeprowadzanie przesłuchań oraz informować ich o środkach wsparcia i systemach ukierunkowanej pomocy.

Na szczeblu UE kilka agencji UE opracowało ukierunkowane działania szkoleniowe. Europejska Agencja ds. Szkolenia w Dziedzinie Ścigania (CEPOL) nadal prowadziła

⁸⁶ Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Finlandia, Węgry, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niderlandy, Portugalia, Rumunia i Hiszpania.

⁸⁷ Austria, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Dania, Grecja, Włochy, Irlandia, Niderlandy, Polska i Hiszpania.

⁸⁸ Rumunia, Węgry, Hiszpania, Szwecja, Irlandia, Rumunia, Polska.

⁸⁹ Airbnb, Gîtes de France, AirFrance, Vinci, Volotea.

⁹⁰ [Kampania informacyjna: Zwalczanie korzystania z czynności seksualnych i handlu ludźmi podczas igrzysk olimpijskich i paraolimpijskich w Paryżu w 2024 r. | Równość kobiet i mężczyzn \(egalite-femmes-hommes.gouv.fr\)](https://kampania.informacyjna.eu).

działania szkoleniowe mające na celu wspieranie sieci śledczych w państwach członkowskich UE i bezpośrednie zwiększanie skuteczności transgranicznej współpracy operacyjnej. Wieloaspektowe działania szkoleniowe obejmują główne aspekty kryminalistyki dotyczące zwalczania handlu ludźmi, zwłaszcza wykorzystywania seksualnego, w tym handlu w internecie, wyzysku pracowników, a także uwzględnienie specjalnych technik dochodzeniowych oraz dochodzeń finansowych i internetowych. Europejski Urząd ds. Pracy również zorganizował kilka modułów szkoleniowych i opracował podręczniki szkoleniowe dla inspektorów pracy na temat wyzysku pracowników. Agencja Praw Podstawowych (FRA) opracowała również podręcznik szkoleniowy dla inspektorów pracy i innych organów inspekcji pracy, koncentrujący się na normach prawa UE chroniących prawa pracowników z państw trzecich, w tym pracowników sezonowych, pracowników migrujących posiadających zezwolenia czasowe oraz nielegalnych migrantów⁹¹.

Europejska Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości (EJTN)⁹² oferowała sędziom i prokuratorom szkolenia na temat sądowych aspektów wyzysku pracowników oraz szczególnych wyzwań dla postępowań karnych.

CEPOL, ELA i EJTN połączyły również siły w ramach interwencji szkoleniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony ofiar i praw podstawowych.

3.3. Rozbicie przestępczego modelu działalności handlarzy ludźmi

3.3.1 Dochodzenia

Handlem ludźmi zajmują się większe zorganizowane grupy przestępcze, a także mniejsze siatki, a nawet osoby fizyczne. W sprawozdaniu na temat najgroźniejszych siatek przestępczych w UE⁹³ Europol stwierdził, że wykorzystywanie seksualne jest jedynym głównym obszarem działalności osiemnastu siatek przestępczych, wyzysk pracowników – trzynastu siatek⁹⁴, a inne formy handlu ludźmi – pięciu siatek. Wiele siatek przestępczych łączy handel ludźmi z innymi działaniami przestępczymi, takimi jak handel narkotykami, zorganizowana przestępczość przeciwko mieniu, przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów i tożsamości oraz przemyt migrantów. Działania operacyjne określone w **unijnym planie działania na rzecz zwalczania nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i przestępczości zorganizowanej**⁹⁵ mają na celu zwalczanie tych siatek przestępczych wysokiego ryzyka, w tym siatek zajmujących się handlem ludźmi.

W reakcji na inne pojawiające się zmiany **zmienioną dyrektywą** wprowadzono kilka nowości w celu kryminalizacji **nowych form handlu ludźmi**, ustanowienia surowszych kar oraz zwiększenia wiedzy fachowej i zdolności w zakresie egzekwowania prawa i ścigania przestępstw w państwach członkowskich. Macierzyństwo zastępcze w warunkach wyzysku, przymusowe małżeństwa i nielegalną adopcję wyraźnie wymienia

⁹¹ [Jak inspektorzy pracy mogą chronić prawa pracowników z państw trzecich – podręcznik szkoleniowy](#)

⁹² [Europejska Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości \(EJTN\).](#)

⁹³ [Rozszyfrowywanie najniebezpieczniejszych siatek przestępczych w UE | Europol \(europa.eu\).](#)

⁹⁴ Siatki przestępcze zajmujące się handlem ludźmi do celów wyzysku pracowników działają głównie w Niemczech, Niderlandach, Polsce i Ukrainie. Członkami sieci zajmujących się tą formą handlu ludźmi są najczęściej osoby narodowości gruzińskiej, rumuńskiej, rosyjskiej, ukraińskiej i uzbeckiej.

⁹⁵ [Unijny plan działania na rzecz zwalczania nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i przestępczości zorganizowanej \(europa.eu\).](#)

się jako formy wykorzystywania, które można uznać za handel ludźmi, o ile spełnione są pozostałe elementy definicji (postępowanie i środki).

W latach 2021–2024 **organy ścigania utrzymały intensywną współpracę**⁹⁶, zarówno na szczeblu unijnym, jak i krajowym, co znajduje odzwierciedlenie w stałym **wzroście o 16 %** całkowitej liczby **osób podejrzanych** o handel ludźmi w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym⁹⁷. Obywatele Unii stanowili 72 % wszystkich podejrzanych zarejestrowanych w UE w 2022 r.

Zwalczanie handlu ludźmi jest jednym z priorytetów **europejskiej multidyscyplinarnej platformy przeciwko zagrożeniom przestępstwami (EMPACT)**. W 2024 r. w ramach EMPACT – handel ludźmi prowadzono 22 działania operacyjne. W 2023 r. działania operacyjne EMPACT okazały się dużym sukcesem i przynosiły coraz lepsze rezultaty w ujęciu rosnącej liczby dni wspólnego działania, operacyjnych grup zadaniowych i wyników operacyjnych: zidentyfikowano 7 536 (potencjalnych) ofiar i ponad 5 000 podejrzanych, a także wszczęto 103 dochodzenia finansowe i zajęto kwotę 4 108 670 EUR⁹⁸.

Platforma EMPACT wspierała również innowacyjne podejście do **dochodzeń w sprawach o przestępstwa komputerowe**, zwłaszcza w formie **hakatonów**, które pomogły zidentyfikować platformy internetowe będące miejscami wykorzystywania seksualnego lub wyzysku pracowników, oraz wspierały państwa członkowskie w analizie dużej ilości danych cyfrowych z mediów skonfiskowanych podczas dochodzeń. W 2022 r. przystąpiło 20 państw, w 2023 r. działanie obejmowało 26 państw, a w 2024 r. – 27 państw, w tym partnerów z państw sąsiadujących nienależących do UE⁹⁹. W ramach tego działania ustanowiono usystematyzowane podejście do internetowego wymiaru handlu ludźmi, począwszy od werbowania przez identyfikację potencjalnych ofiar i ich wykorzystywanie, aż po wykrywanie handlarzy ludźmi i grup przestępczych. Działania okazały się bardzo przydatne, ponieważ w następstwie hakatonu ruch na skontrolowanych stronach internetowych znacznie się zmniejszył.

Hakaton ma zasadnicze znaczenie dla szkolenia specjalistów ds. zwalczania handlu ludźmi w państwach członkowskich przy użyciu narzędzi cyfrowych, z których mogą korzystać w codziennej pracy. Państwa członkowskie¹⁰⁰ przyjęły różnorodne strategie wykrywania i ścigania przypadków handlu ludźmi ułatwianego za pomocą technologii. Obejmują one monitorowanie internetu (zarówno sieci widocznej, jak i ciemnej sieci) w połączeniu z analizą wywiadowczą w czasie rzeczywistym otwartym oprogramowaniem, rozmieszczanie robotów internetowych, tajne operacje, ale także tworzenie partnerstw publiczno-prywatnych z dostawcami stron internetowych dla dorosłych i przedsiębiorstwami zajmującymi się najmem krótkoterminowym¹⁰¹.

Na szczeblu europejskim podjęto starania w celu lepszego wykorzystywania **dochodzeń finansowych**. W ramach EMPACT państwa członkowskie i Europol opracowały

⁹⁶ W 2023 r. Europol udzielił wsparcia dla 80 posiedzeń operacyjnych, 23 dni wspólnego działania operacyjnego i 2 operacyjnych grup zadaniowych.

⁹⁷ W latach 2021–2022 zarejestrowano 17 711 podejrzanych, w porównaniu z 15 214 podejrzanyymi w latach 2019–2020 i 11 788 w latach 2017–2018.

⁹⁸ [empact-factsheets-2023.pdf \(europa.eu\)](#).

⁹⁹ Ukraina, Mołdawia, Albania, Zjednoczone Królestwo, Kosowo, Serbia.

¹⁰⁰ Irlandia, Hiszpania, Francja, Chorwacja i Niderlandy.

¹⁰¹ Austria, Węgry, Niemcy, Szwecja, Polska, Finlandia, Chorwacja, Słowacja.

podręcznik poświęcony dochodzeniom finansowym w sprawach handlu ludźmi. Ponadto w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego Europolu ds. informacji finansowych (EFIPPP) rozpoczęto procedury opracowania wskaźników automatycznego monitorowania transakcji¹⁰². Pomimo rosnącej liczby konfiskat Europol uważa brak kompleksowych danych finansowych dotyczących przestępstw związanych z handlem ludźmi za poważną lukę w danych wywiadowczych. Aby sprostać temu wyzwaniu, organy ścigania muszą zwiększyć zrozumienie, poprawić współpracę międzynarodową, inwestować w specjalistyczne zasoby oraz podnosić świadomość wśród instytucji finansowych i społeczności finansistów¹⁰³. Na szczeblu krajowym państwa członkowskie odnotowały ściślejszą współpracę z sektorem finansowym poprzez ustanowienie wskaźników dotyczących handlu ludźmi, tworzenie partnerstw publiczno-prywatnych lub bardziej regularną współpracę¹⁰⁴.

Na szczeblu UE, aby zapobiegać **wyzyskowi pracowników i wykrywać oszukańcze ogłoszenia o pracę**, Europol opublikował przewodnik wyjaśniający najczęstsze oznaki tego procederu¹⁰⁵. Europejski Urząd ds. Pracy pomagał urzędom ds. pracy z państw członkowskich w przeprowadzaniu transgranicznych, skoordynowanych i wspólnych inspekcji pracy z organami ścigania w celu zwalczania pracy nierejestrowanej. Dwa działania operacyjne EMPACT koncentrowały się wyłącznie na wyzysku pracowników, w szczególności na pomocy dla ofiar oraz rolnictwie jako sektorze wysokiego ryzyka.

W dyrektywie 2024/1260 z dnia 24 kwietnia 2024 r. w sprawie odzyskiwania i konfiskaty mienia¹⁰⁶ zwiększa się zdolność policji, prokuratorów i sędziów w zakresie śledzenia i konfiskaty zysków, które zorganizowane grupy przestępcze uzyskują dzięki nielegalnej działalności, w tym handlowi ludźmi. Dyrektywa wzmocni również transgraniczną współpracę policyjną przez wprowadzenie obowiązku wszczynania dochodzeń majątkowych w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej. Zwiększy możliwości konfiskowania przez sądy nielegalnego mienia, w tym poprzez konfiskatę nielegalnego wzbogacenia bez wyroku skazującego, jeżeli sąd uzna, że dane mienie pochodzi z działalności przestępczej. Wszystkie te elementy powinny pozwolić zniszczyć przestępcze modele działalności zorganizowanych grup przestępczych, rozbić ich struktury i uniemożliwić im prowadzenia dalszej działalności przestępczej.

7 marca 2023 r. uruchomiono odnowiony **System Informacyjny Schengen (SIS)**¹⁰⁷,¹⁰⁸ i wprowadzono nowe kategorie wpisów. Jedną z nich są tzw. „wpisy zapobiegawcze” dotyczące osób narażonych na niebezpieczeństwo, którym należy uniemożliwić

¹⁰² [Strona główna EFIPPP – EFIPPP](#).

¹⁰³ Informacje przekazane przez Europol.

¹⁰⁴ Projekt Helena na Węgrzech, w Danii, Belgii i Austrii.

¹⁰⁵ [Jak wykrywać fałszywe ogłoszenia o pracę | Europol \(europa.eu\)](#).

¹⁰⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1260 z dnia 24 kwietnia 2024 r. w sprawie odzyskiwania i konfiskaty mienia (Dz.U. L, 2024/1260, 2.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1260/oj>).

¹⁰⁷ [System Informacyjny Schengen – Komisja Europejska \(europa.eu\)](#).

¹⁰⁸ Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2023/201 z dnia 30 stycznia 2023 r. określająca datę rozpoczęcia eksploatacji Systemu Informacyjnego Schengen zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1861 i rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1862 (Dz.U. L 27 z 31.1.2023, s. 29, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/201/oj).

podróżowanie¹⁰⁹. Wpisy dotyczące dzieci i osób pełnoletnich narażonych na niebezpieczeństwo mają być wprowadzane do SIS w następstwie decyzji właściwych organów krajowych, w tym organów sądowych. W przypadku gdy dziecko lub osoba pełnoletnia narażona na niebezpieczeństwo są zagrożone handlem ludźmi, można uniemożliwić im podróżowanie, a daną osobę należy objąć ochroną. Inną ważną cechą SIS jest dodanie nowych rodzajów danych biometrycznych (takich jak odfiski linii papilarnych dłoni, ślady palców, ślady dłoni, a także zapisy DNA powiązane z osobami zaginionymi), aby pomóc w zlokalizowaniu i identyfikacji osób wprowadzonych do systemu¹¹⁰.

Ponadto pomimo zintensyfikowanej współpracy transgranicznej i zaangażowania Europolu w niektóre bardziej skomplikowane dochodzenia w latach 2021 i 2022 istnieje znaczna różnica między statystykami sporządzanymi przez Europol a oficjalnymi statystykami publikowanymi przez Eurostat, zwłaszcza w odniesieniu do liczby, wieku i narodowości ofiar, form wykorzystywania i liczby podejrzanych. Chociaż istnieją obiektywne przyczyny tych rozbieżności¹¹¹, należy podkreślić obowiązek terminowego udostępniania Europolowi przez państwa członkowskie odpowiednich informacji i danych.

3.3.2 Postępowania karne i wyroki skazujące

Wzrosła całkowita liczba osób ściganych i skazanych za handel ludźmi. W latach 2021–2022 postępowaniami karnymi objęto łącznie 8 804 osoby, a za handel ludźmi skazano 4 728 osób. W porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym 2019–2020 liczba postępowań karnych wzrosła o 35 %¹¹², a liczba wyroków skazujących – o 57 %¹¹³. W 2022 r. obywatele UE stanowili 81 % wszystkich osób objętych postępowaniami karnymi i 74 % wszystkich skazanych. **Pomimo ogólnego wzrostu liczby postępowań karnych i wyroków skazujących, ich liczba bezwzględna pozostaje niewielka, zwłaszcza w porównaniu z liczbą zarejestrowanych ofiar i osób podejrzanych.**

Liczba dochodzeń i postępowań karnych koordynowanych przez Eurojust od 2019 r. wykazuje tendencję spadkową¹¹⁴, co może wskazywać na trudności lub brak wiedzy państw członkowskich w zakresie kierowania spraw do tej agencji UE. Może to także

¹⁰⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1862 z dnia 28 listopada 2018 r. w sprawie utworzenia, funkcjonowania i użytkowania Systemu Informacyjnego Schengen (SIS) w dziedzinie współpracy policyjnej i współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, zmieniające i uchylające decyzję Rady 2007/533/WSiSW oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1986/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady i decyzję Komisji 2010/261/UE (Dz.U. L 312 z 7.12.2018, s. 56, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1862/oj>).

¹¹⁰ SIS jest obsługiwany przez eu-LISA.

¹¹¹ Rejestracji ofiar dokonują różne organy i organizacje w państwach członkowskich w ramach oficjalnego zbierania danych statystycznych, natomiast Europolowi sprawy zgłaszają tylko organy ścigania. Krajowe organy ścigania zazwyczaj nie zgłaszają Europolowi spraw krajowych, lecz sprawy o wymiarze transgranicznym.

¹¹² 6 539 osób w latach 2019–2020 i 8 804 osoby w latach 2021–2022. Liczba osób objętych postępowaniami karnymi nie była dostępna w przypadku Niemiec i Włoch za cały okres oraz w przypadku Cypru za lata 2019 i 2020.

¹¹³ 3 019 osób w latach 2019–2020 i 4 728 osoby w latach 2021–2022. Liczba osób skazanych nie była dostępna w przypadku Belgii za lata 2020 i 2022 oraz w przypadku Włoch za lata 2019 i 2020.

¹¹⁴ Liczba nowych spraw dotyczących handlu ludźmi 183 w 2019 r., 163 w 2020 r. i 140 w 2021 r., 122 w 2022 r. i 113 w 2023 r.

wynikać z faktu, że zbieranie dowodów w celu rozpoznania przestępstwa jako handlu ludźmi wymaga dużo czasu i zasobów, a to może skutkować priorytetowym traktowaniem przez państwa członkowskie dochodzeń i postępowań karnych dotyczących sprawców w ramach innych przestępstw.

Niektóre państwa członkowskie wdrożyły środki mające na celu zwiększenie skuteczności ścigania przestępstw przez szkolenia, wytyczne i jednolite praktyki¹¹⁵. Na szczycie UE w okresie sprawozdawczym **grupa dyskusyjna wyspecjalizowanych prokuratorów** od czasu jej utworzenia spotkała się trzy razy (raz w roku)¹¹⁶ pod wspólnym przewodniczącym Eurojustu i unijnego Koordynatora ds. Zwalczania Handlu Ludźmi. W tych spotkaniach udział wzięli prokuratorzy z państw członkowskich i państw trzecich w celu poszerzenia wiedzy fachowej i zacieśnienia współpracy sądowej w zwalczaniu handlu ludźmi, w szczególności w dochodzeniach w sprawach o przestępstwa komputerowe i finansowe, w zakresie wyzysku pracowników i wykorzystywania seksualnego, a także w zakresie macierzyństwa zastępczego w warunkach wyzysku. Szkolenie prokuratorów i sędziów było również omawiane przy udziale CEPOL-u i Europejskiej Sieci Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości.

3.4. Wczesna identyfikacja ofiar, udzielanie ofiarom pomocy i ich ochrona

Dyrektywa w sprawie zwalczania handlu ludźmi przewiduje podejście ukierunkowane na ofiary, uwzględniające aspekt płci i dostosowane do dziecka, dla dobra osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, w tym osób niepełnosprawnych i migrantów. **W zmienionej dyrektywie** wprowadza szereg nowości, które w znacznym stopniu **promują prawa ofiar**. Między innymi wymaga się od państw członkowskich ustanowienia krajowych mechanizmów ukierunkowanej pomocy, które powinny stanowić przejrzyste, dostępne i zharmonizowane ramy ułatwiające i usprawniające kierowanie ofiar do właściwych organizacji i organów krajowych. Mechanizm ukierunkowanej pomocy powinien mieć zastosowanie do wszystkich ofiar i do wszystkich form przestępstw dotyczących handlu ludźmi, z uwzględnieniem szczególnie trudnej sytuacji poszczególnych ofiar. Ponadto państwa członkowskie są zobowiązane do wyznaczenia punktów kontaktowych ds. transgranicznej ukierunkowanej pomocy dla ofiar. W zmienionej dyrektywie zobowiązuje się państwa członkowskie do zapewnienia ofiarom handlu ludźmi możliwości korzystania z przysługującego im prawa do ubiegania się o ochronę międzynarodową lub równoważny status krajowy. Dlatego też państwa członkowskie muszą dopilnować, aby system pomocy dla ofiar handlu ludźmi i procedury azylowe były komplementarne i nie wykluczały się wzajemnie. Mechanizmy ukierunkowanej pomocy muszą współgrać z organami azylowymi, aby zapewnić pomoc, wsparcie i ochronę ofiarom handlu ludźmi potrzebującym również ochrony międzynarodowej.

Chociaż dyrektywa w sprawie zwalczania handlu ludźmi uwzględnia szczególne potrzeby ofiar handlu ludźmi, **dyrektywa w sprawie praw ofiar**¹¹⁷ jest głównym horyzontalnym instrumentem dotyczącym praw ofiar, który ma zastosowanie do wszystkich ofiar wszystkich przestępstw. Na podstawie starannej oceny unijnych przepisów dotyczących

¹¹⁵ Chorwacja, Węgry.

¹¹⁶ 14 czerwca 2022 r., 28–29 czerwca 2023 r. i 26–27 czerwca 2024 r.

¹¹⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz.U. L 315 z 14.11.2012, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj>).

praw ofiar i ich wdrożenia Komisja zaproponowała 12 lipca 2023 r. zmianę dyrektywy w sprawie praw ofiar¹¹⁸. Celem wniosku jest dalsze wzmocnienie praw ofiar w UE, w tym praw ofiar znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, np. ofiar handlu ludźmi. Współprawodawcy prowadzą obecnie negocjacje dotyczące wniosku. Ponadto Komisja kontynuuje prace nad wdrożeniem **strategii UE w zakresie praw ofiar (2020–2025)**¹¹⁹ i zrealizowała już większość przewidzianych w niej działań horyzontalnych.

Dodatkowo w **dyrektywie (UE) 2024/1385 w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej**¹²⁰ uznano, że przestępstwo handlu ludźmi do celów wykorzystywania seksualnego jest formą przemocy wobec kobiet. Konkretnie środki zapobiegania, ochrony i wsparcia przewidziane w dyrektywie w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej stanowią uzupełnienie środków określonych w dyrektywie 2011/36/UE.

23 kwietnia 2024 r. Komisja przyjęła **zalecenie w sprawie zintegrowanych systemów ochrony dziecka**¹²¹. Celem zalecenia jest wspieranie państw członkowskich w rozwijaniu i wzmacnianiu ich systemów ochrony dzieci zgodnie z potrzebami dzieci i w ich najlepszym interesie. W szczególności zachęca się w nim do koordynacji między organami na różnych szczeblach, specjalistami z różnych branż, organizacjami międzynarodowymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Te wszystkie podmioty zajmujące się ochroną dzieci muszą współpracować, aby chronić dzieci przed wszelkimi formami przemocy (fizycznej, psychicznej, również w świecie cyfrowym), w tym przed handlem ludźmi, w sposób spójny i systemowy.

Poza powyższymi ramami prawnymi agencje UE informowały o swoich działaniach na rzecz wczesnej identyfikacji i ochrony ofiar. Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA) kontynuowała organizację szkoleń dla organów ds. azylu i przyjmowania azylantów w państwach członkowskich, a także dla innych zainteresowanych stron pracującym w imieniu tych organów. Takie szkolenia koncentrowały się m.in. na zapobieganiu handlowi ludźmi poprzez przygotowanie specjalistów i innych odpowiednich podmiotów, jak identyfikować ryzyko, czynniki wypychające i przyciągające w kontekście handlu ludźmi oraz jak komunikować się z potencjalnymi ofiarami, w tym za pośrednictwem kanałów cyfrowych¹²². Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex) również zorganizowała funkcjonariuszom straży granicznej wiele szkoleń i rozwijała współpracę z przedsiębiorstwami zajmującymi się transportem i najmem krótkoterminowym¹²³. W kontekście tej współpracy przedsiębiorstwa będą zaproszone do udziału w szkoleniach Frontexu w ramach sesji informacyjnych na temat tego, w jaki sposób sektor prywatny może wspierać organy ścigania.

Na szczeblu krajowym wszystkie państwa członkowskie wskazały środki, dzięki którym wszystkie zidentyfikowane ofiary otrzymują pomoc, wsparcie i ochronę,

¹¹⁸ COM(2023) 424 final.

¹¹⁹ COM(2020) 258 final.

¹²⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1385 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (Dz.U. L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj>).

¹²¹ Zalecenie Komisji (UE) 2024/1238 z dnia 23 kwietnia 2024 r. w sprawie rozwoju i wzmocnienia zintegrowanych systemów ochrony dziecka w najlepszym interesie dziecka (Dz.U. L, 2024/1238, 14.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2024/1238/oj>).

¹²² Informacje przekazane przez EUAA.

¹²³ Frontex zorganizował spotkania z przedsiębiorstwami UBER, Airbnb oraz organizacjami kolejowymi.

z uwzględnieniem potrzeb związanych z płcią i potrzeb dzieci. Takie środki obejmowały usystematyzowaną współpracę z liniami lotniczymi i portami lotniczymi, w tym szkolenia dla personelu linii lotniczych¹²⁴. Państwa członkowskie nawiązały również współpracę dwustronną w określonych dziedzinach: przykładem jest współpraca niemiecko-bułgarska w zakresie ukierunkowanej pomocy dla ofiar wyzysku pracowników. Ponadto państwa członkowskie zapewniły dostępność dodatkowych środków finansowych na poprawę nieformalnych lub formalnych krajowych mechanizmów ukierunkowanej pomocy¹²⁵ lub na tworzenie specjalistycznych schronisk dla ofiar handlu ludźmi, w tym specjalistycznych schronisk dla mężczyzn¹²⁶. Wreszcie kilka państw członkowskich wzmocniło pomoc prawną dla ofiar na potrzeby uzyskiwania odszkodowań oraz opracowało broszury i wytyczne¹²⁷. Kilka państw członkowskich¹²⁸ przyznało ofiarom handlu ludźmi odszkodowania w wysokości od 250 do 65 000 EUR z tytułu obrażeń fizycznych, szkód materialnych, w tym niewypłaconych wynagrodzeń, oraz szkód moralnych.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego również oferowały szereg różnych doradczych usług prawnych dla potencjalnych ofiar handlu ludźmi, ochronę, schronienie oraz wsparcie medyczne, psychologiczne i psychiatryczne, a także kształcenie.

3.5. Wymiar międzynarodowy

Partnerstwa z państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi są niezbędne do zwalczania międzynarodowych siatek przestępczych zajmujących się handlem ludźmi. Pozwalają określić wspólne wyzwania i rozwiązania, które wymagają ściślejszej współpracy i wspólnych działań. 54 % ofiar w UE to obywatele państw trzecich, co jest odzwierciedleniem zmiany tendencji w porównaniu z poprzednimi latami. W 2022 r. odsetek ofiar spoza UE wyniósł 63 %. Jego wzrost prawdopodobnie wynika z większej liczby przypadków handlu ludźmi będącymi migrantami, przepływów migracyjnych lub z większej wykrywalności ofiar będących migrantami dzięki większej wiedzy o handlu ludźmi i większej liczby prowadzonych dochodzeń.

W okresie sprawozdawczym dodatkowo wzmocniono wymiar zewnętrzny: politykę zwalczania handlu ludźmi uwzględniano w działaniach na rzecz zwalczania przemytu migrantów, w procesie rozszerzenia prowadzonym z krajami kandydującymi i krajami objętymi procesem rozszerzenia oraz w dialogach dotyczących praw człowieka, bezpieczeństwa i migracji z państwami trzecimi, a także poprzez szereg instrumentów polityki zagranicznej i współpracę operacyjną z krajami partnerskimi.

Wymiar międzynarodowy był również głównym tematem organizowanych co dwa lata posiedzeń unijnej sieci krajowych koordynatorów i sprawozdawców, które odbyły się w dniach 25–26 kwietnia 2023 r.¹²⁹ i 2–3 grudnia 2024 r.¹³⁰. W następstwie dyskusji, które odbyły się w dniach 25–26 kwietnia 2023 r., Europejska Sieć Migracyjna prowadzi badanie mające na celu przeanalizowanie z państwami trzecimi polityki zwalczania handlu ludźmi. Głównym tematem posiedzenia w dniach 2–3 grudnia 2024 r., w tym wspólnej

¹²⁴ Austria, Łotwa, Polska, Rumunia i Niderlandy.

¹²⁵ Finlandia.

¹²⁶ Bułgaria, Chorwacja, Dania, Francja, Irlandia, Łotwa, Węgry, Niderlandy, Polska, Portugalia, Hiszpania.

¹²⁷ Austria, Belgia, Węgry, Irlandia.

¹²⁸ Belgia, Niderlandy, Słowacja, Włochy, Rumunia, Finlandia.

¹²⁹ [Posiedzenie unijnej sieci sprawozdawców krajowych i równoważnych mechanizmów zwalczania handlu ludźmi – Komisja Europejska \(europa.eu\).](#)

¹³⁰ [Unijna sieć krajowych koordynatorów i sprawozdawców oraz unijna platforma społeczeństwa obywatelskiego łączą wysiłki na rzecz zwalczania handlu ludźmi – Komisja Europejska.](#)

sesji z unijną platformą społeczeństwa obywatelskiego przeciwko handlowi ludźmi, były powiązania między handlem ludźmi a migracją, w tym przemytem migrantów. Jedną z sesji poświęcono kwestii ochrony osób uciekających przed agresją wojskową wobec Ukrainy.

Handel ludźmi ściśle się wiąże z **przemytem migrantów**, ponieważ przemytnicy często przymuszają migrantów lub ich rodziny do „odpracowywania długu” wobec przemytników, co skutkuje wykorzystywaniem. Migranci mogą być także przemycani do celów wykorzystywania. Dlatego też konieczne jest zajęcie się ustawodawczymi, operacyjnymi i finansowymi środkami związanymi ze zwalczaniem przemytu migrantów w połączeniu ze zwalczaniem handlu ludźmi w kontekście nielegalnej migracji¹³¹. W działaniach operacyjnych EMPACT dotyczących przemytu migrantów i handlu ludźmi przewiduje się udział kilku państw trzecich¹³² i uwzględnia się działania skupiające się na niektórych głównych obszarach lub krajach spoza UE, z których pochodzą ofiary i handlarze ludźmi wykryci w UE.

Ponadto 28 listopada 2023 r. Komisja przedstawiła pakiet mający na celu zwalczanie przemytu migrantów, obejmujący wniosek dotyczący nowej dyrektywy w sprawie ustanowienia norm minimalnych dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania ułatwianiu niedozwolonego wjazdu do Unii, tranzytu przez jej terytorium i pobytu na nim¹³³, wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie wzmocnienia współpracy policyjnej i zwiększenia roli Europolu w zwalczaniu przemytu migrantów i handlu ludźmi¹³⁴ oraz wezwanie do działania dotyczące światowego sojuszu na rzecz przeciwdziałania przemytowi migrantów. We wniosku dotyczącym dyrektywy określono okoliczność obciążającą w przypadku przestępstw przemytu, które wiązały się z wykorzystywaniem lub do niego prowadziły. We wniosku dotyczącym rozporządzenia wzmocniono rolę Europejskiego Centrum Zwalczania Przemytu Migrantów działającego w ramach Europolu, aby stworzyć dalsze zdolności w zakresie dochodzeń transgranicznych dotyczących przemytu migrantów i handlu ludźmi. Ma to na celu poprawę współpracy między agencjami, usprawnienie koordynacji na szczeblu UE przez wyznaczenie szczegółowych zadań strategicznych, poprawę wymiany informacji z tą agencją, zwiększenie zasobów państw członkowskich na potrzeby zapobiegania tym przestępstwom i ich zwalczania oraz zwiększenie wsparcia ze strony Europolu poprzez operacyjne grupy zadaniowe

¹³¹ Sprawozdanie Europejskiego Centrum Zwalczania Przemytu Migrantów (EMSC), należącego do Europolu, za 2024 r. zawiera najnowsze informacje o przemycie migrantów i handlu ludźmi oraz obecnej sytuacji przestępczej ([tackling threats addressing challenges - Europol's response to migrant smuggling and trafficking in human beings in 2023 and onwards.pdf](#)).

¹³² Maroko, Tunezja, Gambia, Afryka Zachodnia i Środkowa, Turcja, Bałkany Zachodnie, Albania, Mołdawia, Pakistan.

¹³³ Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia norm minimalnych dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania ułatwianiu niedozwolonego wjazdu do Unii, tranzytu przez jej terytorium i pobytu na nim (COM(2023) 755 final) [EUR-Lex – 52023PC0755 – PL – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

¹³⁴ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wzmocnienia współpracy policyjnej w odniesieniu do zapobiegania przemytowi migrantów i handlowi ludźmi, wykrywania tych przestępstw oraz prowadzenia stosownych postępowań przygotowawczych w tym zakresie i w sprawie zwiększenia wsparcia Europolu na rzecz zapobiegania tego rodzaju przestępstwom oraz zmiany rozporządzenia (UE) 2016/794 [EUR-Lex - 52023PC0754 – PL – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

i wdrożenia na potrzeby wsparcia operacyjnego. Wnioski są obecnie przedmiotem dyskusji współprawodawców.

W związku z wyjątkowo wysokim ryzykiem handlu ludźmi po tym, jak Rosja rozpoczęła 24 lutego 2022 r. pełnoskalową wojnę napastniczą przeciwko **Ukrainie**, unijny Koordynator ds. Zwalczania Handlu Ludźmi opracował **wspólny plan zwalczania handlu ludźmi**¹³⁵. Wdrożenie planu przyczyniło się do zapobiegania tym przestępstwom i utrzymania na niskim poziomie liczby potwierdzonych dochodzeń w sprawie handlu ludźmi. Szybkie i skuteczne reagowanie kryzysowe zainspirowało zmianę art. 19 zmienionej dyrektywy, który przewiduje ustanawianie planów reagowania kryzysowego w celu zapobiegania wystąpieniu zagrożenia handlem ludźmi w przypadku poważnych sytuacji kryzysowych. Podatność na zagrożenia osób uciekających przed wojną napastniczą również znacznie ograniczono dzięki uruchomieniu **dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony**, która zapewniła natychmiastową ochronę i dostęp do praw w UE¹³⁶. Na podstawie wniosku Komisji Rada postanowiła przedłużyć tymczasową ochronę do marca 2026 r.¹³⁷

W 2022 r. wśród ofiar handlu ludźmi zarejestrowanych w UE obywatele Ukrainy byli drugą pod względem liczebności grupą osób spoza UE (421 ofiar). 85 % z nich padło ofiarą wyzysku pracowników, a 13 % – wykorzystywania seksualnego. Państwa członkowskie i Europol potwierdziły, że dochodzenia dotyczące tych osób wszczynano w UE jeszcze przed rozpoczęciem pełnoskalowej wojny napastniczej lub dotyczą one osób, które były już obecne w UE. Potwierdza to jednak, że ryzyko handlu ludźmi będącymi obywatelami Ukrainy, w tym osobami uciekającymi przed pełnoskalową wojną napastniczą, jest nadal wysokie, musi być ściśle monitorowane przez Europol przy wsparciu Ukrainy oraz wymaga stałej realizacji wspólnego planu zwalczania handlu ludźmi.

Zacieśniono już operacyjną współpracę transgraniczną z Ukrainą przy wsparciu agencji UE. W 2024 r. Ukraina uczestniczy w 19 działaniach operacyjnych EMPACT. W 2023 r. Europol koordynował trzydniowy hakaton wymierzony w działalność przestępczą w internecie, której ofiarą padli obywatele Ukrainy, a w marcu 2024 r. 11 państw uruchomiło operacyjną grupę zadaniową koordynowaną przez Europol mającą na celu zwalczanie wykorzystywania seksualnego ukraińskich kobiet i dziewcząt w UE. W maju 2024 r. Europol pomógł hiszpańskiej policji w rozbiciu grupy przestępczej zajmującej się handlem ludźmi do celów wykorzystywania seksualnego. Podejrzani zwabiali ukraińskie ofiary obietnicą zapewnienia im ochrony, wsparcia finansowego i pracy.

W okresie sprawozdawczym Komisja wraz z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych w dalszym ciągu **współpracowała z innymi głównymi państwami pochodzenia i tranzytu ofiar i handlarzy ludźmi**¹³⁸, angażując się w działania operacyjne, dialogi merytoryczne i ukierunkowane finansowanie. Agencje UE podjęły w krajach partnerskich działania w zakresie budowania zdolności, współpracy operacyjnej i pomocy technicznej.

UE sfinansowała program regionalny mający wpływ na zwalczanie handlu ludźmi i przemyt migrantów na kwotę 36 mln EUR w ramach IPA III w regionie Bałkanów

¹³⁵ [Plan zwalczania handlu ludźmi służący ochronie osób uciekających z Ukrainy przed wojną – Komisja Europejska \(europa.eu\)](#).

¹³⁶ Prawo pobytu, dostęp do rynku pracy, zakwaterowania, pomocy społecznej i innego wsparcia.

¹³⁷ [Uchodźcy z Ukrainy: Rada przedłuża tymczasową ochronę do marca 2026 r. – Consilium \(europa.eu\)](#).

¹³⁸ Ameryka Łacińska, Nigeria, Chiny, Pakistan, Maroko, Bangladesz, Bałkany Zachodnie, Turcja itd.

Zachodnich. UE przeznaczyła kolejne około 84 mln EUR w ramach Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej (ISWMR) na lata 2021–2022 w celu rozwiązania problemu narastającego udziału zorganizowanych grup przestępczych w nielegalnej migracji, który prowadzi do coraz większego zagrożenia handlem ludźmi na szlakach migracyjnych, zwłaszcza w sąsiedztwie UE.

W ramach Funduszu powierniczego UE dla Afryki UE sfinansowała program regionalny o wartości 15 mln EUR w okresie od 2019 r. do lipca 2024 r. w celu wsparcia państw Afryki Północnej w rozbijaniu zorganizowanych siatek przestępczych zajmujących się przemytem migrantów i handlem ludźmi.

W Rogu Afryki ISWMR wspiera obecnie dwa duże projekty regionalne dotyczące zwalczania handlu ludźmi i przemytu ludzi, w tym projekt na rzecz poprawy zarządzania migracją (BMM), którego celem jest zacieśnienie współpracy między organami ścigania, funkcjonariuszami granicznymi/imigracyjnymi i podmiotami świadczącymi usługi ochrony. Inny program finansowany w ramach ISWMR (na kwotę 5 mln EUR) – Regionalne Centrum Operacyjne w Chartumie (ROCK) – wszedł w drugą fazę w 2022 r. Jego celami są zmniejszenie liczby przypadków handlu ludźmi i przemytu migrantów w Afryce Wschodniej oraz wzmocnienie ochrony ofiar. W dniu 7 maja 2024 r. Komisja ogłosiła nowe zaproszenie do składania wniosków, w którym określiła m.in. zwalczanie handlu ludźmi jako jeden z celów i przeznaczyła 15 mln EUR na tworzenie projektów wspólnego partnerstwa operacyjnego na rzecz zwalczania przemytu migrantów w państwach trzecich¹³⁹.

Afryka Zachodnia pozostaje kluczowym regionem pochodzenia i tranzytu w przypadku migrantów odbywających nielegalną podróż do UE szlakiem środkowośroziemnomorskim i szlakiem atlantyckim/zachodniośroziemnomorskim. UE wspiera wspólne partnerstwa operacyjne na rzecz zwiększenia odpowiedzialności, oddziaływania i długoterminowej stabilności działań naszych partnerów w Wybrzeżu Kości Słoniowej, Gwinei, Mauretanii i Gambii (zwłaszcza finansowanych w ramach FBW). 7 marca 2024 r. UE uruchomiła partnerstwo i dialog z Mauretanią w dziedzinie migracji, z uwzględnieniem także handlu ludźmi i przemytu ludzi. Ponadto ryzyko, że działalność przestępcza wpłynie na rozwój i bezpieczeństwo, zwłaszcza w państwach najbardziej dotkniętych problemami, jest poważne i stanowi dodatkowe zagrożenie dla sprawowania rządów i stabilności w całym regionie i poza nim. W tym kontekście handel ludźmi i przemyt migrantów są kluczowymi elementami programów bezpieczeństwa w Senegalu, Gambii i Mauretanii.

W Azji w marcu 2024 r. zakończyło się udane globalne działanie na rzecz zapobiegania i przeciwdziałania handlowi ludźmi i przemytowi migrantów w Azji i na Bliskim Wschodzie (GLO.ACT). Jeden z elementów programu PROTECT na rzecz poprawy zarządzania migracjami i ochrony migrantów w wybranych krajach jedwabnego szlaku, realizowany przez UNODC, opiera się na sukcesie i doświadczeniach zdobytych w ramach GLO.ACT oraz koncentruje się na zwalczaniu handlu ludźmi i przemytu migrantów w Afganistanie, Pakistanie i Iraku.

¹³⁹ ISF-2024-TF2-AG-COP zaktualizowana wersja wzoru zaproszenia do składania wniosków (europa.eu).

W Ameryce Łacińskiej i na Karaibach UE wspiera program EUROFRONT od 2020 r. Jego komponent dotyczący handlu ludźmi i przemytu migrantów obejmuje cztery przejścia graniczne z udziałem siedmiu państw Ameryki Południowej. Celem na najbliższą przyszłość jest wdrożenie krajowych planów działania wynikających z istniejących mechanizmów dwustronnych i regionalnych, np. w Paragwaju, Brazylii lub Ekwadorze. UE wspiera również program EL PAcCTO dotyczący zwalczania międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, a także działające w jego ramach wyspecjalizowane sieci współpracy policyjnej w zakresie zwalczania handlu ludźmi i przemytu ludzi.

Na szczeblu globalnym ISWMR (5 mln EUR) rozpoczyna projekt na rzecz promocji działań i światowej współpracy między państwami w zakresie zwalczania handlu ludźmi i przemytu migrantów (PACTS). Projekt PACTS będzie przyczyniać się do współpracy Południe-Południe i ma silny element zaangażowania ofiar.

Ponadto UE kontynuowała ścisłą współpracę z **organizacjami międzynarodowymi i regionalnymi**, które aktywnie działają w tym obszarze¹⁴⁰, w tym ramach Międzyagencyjnej Grupy Współpracy ds. Zwalczania Handlu Ludźmi. UE w dalszym ciągu współpracowała także z Radą Europy i jej grupą ekspertów ds. działań przeciwko handlowi ludźmi (GRETA).

Na szczeblu krajowym państwa członkowskie przyczyniły się do zacieśnienia stosunków z państwami trzecimi i organizacjami międzynarodowymi, w tym poprzez kampanie mające na celu zwiększenie świadomości, szkolenia (w tym dla pracowników konsulatów), współpracę operacyjną organów ścigania i organów sądowych, wymianę informacji i najlepszych praktyk, pomoc techniczną i ukierunkowane finansowanie¹⁴¹. Na przykład Włochy zawarły dwustronne umowy lub protokoły z krajami pochodzenia lub tranzytu dotyczące ofiar handlu ludźmi, w szczególności z Nigerią, Libią i Egiptem, ułatwiające bezpośrednią wymianę informacji. Biuro sprawozdawcy krajowego w Portugalii zorganizowało szkolenia z władzami Tunezji w latach 2021–2023.

4. WNIOSKI

Złożoność handlu ludźmi nadal wymaga **kompleksowego reagowania** z udziałem wielu podmiotów na szczeblu krajowym, europejskim i międzynarodowym, które wymaga odpowiednich zdolności i zasobów, a także dobrze funkcjonującego mechanizmu koordynacji.

Aby zapewnić odpowiednie rozwiązania prawne, operacyjne i polityczne, **UE udoskonaliła swoją politykę zwalczania handlu ludźmi**. Strategia UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi stanowi solidne ramy obejmujące konkretne działania, które zostały wdrożone lub są w toku. W zmienionej dyrektywie w sprawie zwalczania handlu ludźmi dodatkowo poprawia się reakcję prawną na to przestępstwo przez wprowadzenie nowych form wykorzystywania, surowszych kar, zaostrzonych przepisów dotyczących zwalczania handlu ludźmi, w tym w internecie, a także solidniejszych przepisów dotyczących pomocy ofiarom i ochrony ofiar. Ponadto w okresie sprawozdawczym ramy

¹⁴⁰ Biuro NZ ds. Narkotyków i Przestępczości (UNODC), Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM), Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR), Międzynarodowy Ośrodek Rozwoju Polityki Migracyjnej (ICMPD) oraz Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE).

¹⁴¹ Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Irlandia, Litwa, Malta, Niderlandy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia, Szwecja, Węgry i Włochy.

prawne zostały znacznie wzmocnione przez wiele innych nowych przepisów i instrumentów UE.

Na szczeblu krajowym państwa członkowskie przyjęły środki mające na celu koordynację i intensyfikację działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi, m.in. w ramach nowych lub zaktualizowanych krajowych planów działania i strategii, które przyczyniają się do kompleksowego podejścia do zwalczania tego przestępstwa.

Pomimo postępów w zakresie ram prawnych, politycznych i operacyjnych wzrosła liczba zarejestrowanych ofiar handlu ludźmi oraz utrzymują się niektóre ze znanych wyzwań, a przy tym pojawiają się nowe wyzwania, w tym **nowe formy wykorzystywania**. Zaobserwowano także **zmiany tendencji**, potwierdzone również na całym świecie¹⁴², takie jak coraz większe wykorzystywanie pracowników i zmuszanie ich do popełniania przestępstw, a także zmiany obywatelstwa ofiar handlu ludźmi, wśród których większość stanowią obywatele państw trzecich. Wyzwania te wymagają natychmiastowego reagowania, aby rozbić model działalności handlarzy ludźmi. **Najgroźniejsze siatki przestępcze** zajmują się handlem ludźmi, z którego czerpią **ogromne zyski**, często w powiązaniu z **inną działalnością przestępczą**. **Liczba postępowań karnych i wyroków skazujących pozostaje niewielka** w porównaniu z liczbą podejrzanych, a często łagodne **wyroki** wynikają z prowadzenia postępowań w sprawie przestępstw innych niż handel ludźmi. Gromadzenie dowodów wymaga dużo czasu i zasobów i często opiera się wyłącznie na zeznaniach ofiar. Wyzwaniem pozostaje nasilające się przechodzenie do **wymiaru internetowego** i w przyszłości może ono zostać spotęgowane przez użycie sztucznej inteligencji.

Unijne centrum zwalczania handlu ludźmi będzie wspierać wdrażanie strategii i przepisów prawnych, wymianę najlepszych praktyk, promowanie dialogu między specjalistami zajmującymi się zwalczaniem handlu ludźmi oraz zapewnianie lepszego zrozumienia niektórych pojęć, definicji i wymogów.

Bazując na obecnej strategii, nowa strategia UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi przyczyni się do zaradzenia pojawiającym się wyzwaniom w okresie po 2025 r. Nowa strategia będzie na szczeblu UE odpowiednikiem krajowych planów działania w zakresie zwalczania handlu ludźmi, które zgodnie ze zmienioną dyrektywą państwa członkowskie muszą przyjąć do 15 lipca 2028 r. Strategia UE pomoże w spójny sposób ukierunkować priorytety od zapobiegania po skazanie przy zastosowaniu podejścia skoncentrowanego na ofiarach w całej UE, we współpracy z partnerami spoza UE i na szczeblu globalnym.

¹⁴² [Sprawozdanie na temat handlu ludźmi na świecie w 2024 r.](#)